

Nyhedsbrev

om international social sikring

Nr. 1, marts 2010

Dette Nyhedsbrev er en opfølgning af Nyhedsbrev om International Social Sikring, Nr. 1, september 2009, der indeholdt informationer om nogle af **de væsentligste ændringer** som følge af, at EF-forordning 1408/71 og gennemførelsesforordning 574/72 bliver afløst af **Europarlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 af 29. april 2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger og dens gennemførelsesforordning**.

Derudover indeholder Nyhedsbrevet informationer om:

- Link til nye regler om sundhedsydelse i Estland (på engelsk)
- Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse lægges sammen med Indenrigsministeriet og hedder nu Indenrigs- og Sundhedsministeriet.
- Nye kontaktoplysninger om institutioner i Polen

Nyhedsbrevet har følgende bilag:

- Pensionsstyrelsens brev til danske pensionister bosat i et andet EU-land
- Indenrigs- og Sundhedsministeriets brev til efterlønsmodtagere bosat i et andet EU-land
- Tabel over danske sikrede og den dokumentation, de har ret til
- Liste over polske institutioner vedrørende familieydelse

1. Generelt

De nye regler finder anvendelse fra **1. maj 2010**.

Reglerne gælder **kun mellem EU-landene**¹.

EFTA-landene, dvs. Norge, Island, Liechtenstein og Schweiz, har endnu ikke indgået aftale med EU-landene om reglerens anvendelse i forhold til disse lande. Derfor er det de hidtil gældende regler i **EF-forordning 1408/71**, der gælder i forhold til disse lande.

En revideret aftale mellem EU-landene og Schweiz om koordinering af sociale sikringsydelse forventes at kunne træde i kraft over sommeren. EFTA-landene forventes at tiltræde de nye regler til foråret 2011. Information om anvendelse af de nye EF-forordninger i relationer til Schweiz og til EFTA-landene udsendes derfor senere.

Indenrigs- og
Sundhedsministeriet

Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Telefon 7226 9490
Telefax 7226 9001
E-post: cesp@sum.dk
www.sum.dk

Landemærket 11
1119 København K
Telefon 3395 5000
Telefax 3395 5156
E-post: penst@penst.dk
www.penst.dk

¹ EU-landene er: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Irland, Italien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Nederlandene (Holland), Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien og Nordirland, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig

Detaljerede vejledninger fra de involverede ministerier og styrelser er eller vil blive lagt på pågældende ministeriers og styrelsers hjemmesider. De nye vejledninger udsendes ikke længere på papir.

De nye regler omtales nedenfor under **1.1. Elektronisk udveksling, 2. Lovvalg, 3. Sygehjælp og 4. Familieydelse**.

Rettelser til vejledningerne vil løbende blive sendt ud med Nyhedsbrev om International Social Sikring og de nye vejledninger vil blive revideret efter behov.

1.1. Elektronisk udveksling

2 år efter anvendelsen af de nye forordninger, dvs. fra 1. maj 2012, skal al informationsudveksling mellem institutioner i EU-landene ske elektronisk ved hjælp af såkaldte Personbårne Dokumenter (PD'ere) og Strukturerede Elektroniske Dokumenter (SED).

I overgangstiden indtil den 1. maj 2012 afløses de nugældende E-blanketter af PD'er og papirudgaver af SED'erne. Desværre foreligger der endnu ikke en godkendt dansk oversættelse af disse papirudgaver.

PD'erne og papir-SED'erne vil blive stillet til rådighed for kommuner, regioner m.fl. i løbet af indeværende år, efterhånden som de bliver brugbare. I de tilfælde, hvor de nye regler kan dokumenteres ved hjælp af de gældende E-blanketter, benyttes disse, indtil PD'ere og papir-SED'erne er klar.

E-blanketter, der er udstedt, inden de nye regler finder anvendelse, bevarer deres gyldighed i den periode, de er udstedt for.

2. Lovvalg

Lovvalg – Den lovgivning der skal anvendes

Den 1. maj indføres ny procedureregler for afgørelser om lovvalg om social sikring indenfor EU.

Kommunerne, a-kasserne m.fl. skal som hidtil træffe lovvalgsafgørelsen, når det drejer sig om ydelser til personer, der udelukkende arbejder her i landet mv.

For personer, der arbejder helt eller delvist i et andet EU-land, skal afgørelse om anvendelse af dansk lovgivning træffes af Pensionsstyrelsen. Det gælder f.eks. for udsendte til midlertidigt arbejde i andet EU-land og personer, der

normalt arbejder i to eller flere EU-lande, herunder internationale transportarbejdere.

Dokumentation

Inden der tildeles ydelser til sådanne personer, skal de pågældende have en afgørelse fra Pensionsstyrelsen. Der udstedes ikke længere E 101 DK, idet denne blanket er afskaffet. I stedet får de pågældende personer en afgørelse fra Pensionsstyrelsen. Denne afgørelse er dokumentation for, at dansk lovgivning skal anvendes i den periode, der angives i afgørelsen. Det er dog en forudsætning, at der ikke i denne periode sker ændringer i ansættelses-, og beskæftigelsesforhold mv.

En allerede udstedt blanket E 101 DK er stadig gyldig i den periode, der er anført på blanketten, så længe forholdene er uændrede, dog maksimalt ti år, dvs. til 1. maj 2020.

For EFTA landene Norge, Island Liechtenstein og Schweiz gælder de tidligere regler indtil videre. Dvs., at der fortsat udstedes blanket E 101 DK i forhold til disse lande.

Spørgsmål om lovvalg rettes til Pensionsstyrelsen, International Social Sikring.

3. Sygehjælp

3.1. EU-sygesikringskortet til pensionister skal udstedes af det pensionsbetalende land

EF-forordning 883/2004 ændrer reglerne for mellemstatslig finansiering af udgifter til sygehjælp.

Det betyder, at det pensionsudbetalende land fremover skal betale for sygehjælp, der ydes til deres pensionister, både i det EU-land, hvor pensionisten bor, og i andre EU-/EØS-lande eller Schweiz, hvor pensionisten måtte opholde sig og få behov for sygehjælp. Der ændres ikke på pensionisternes rettigheder. Når en pensionist er på rejser i et andet EU-/EØS-land eller i Schweiz, end der hvor den pågældende bor, har pensionisten fortsat ret til såkaldt behovsbestemt sygehjælp, dvs. ydelser, der bliver medicinsk nødvendige under rejsen, idet der tages hensyn til rejsens forventede varighed og ydelsens art.

De nye regler indebærer følgende:

Herboende udenlandske pensionister,

- der er optaget i den danske sygesikring til udgift for deres udenlandske sygesikring på grundlag af en blanket E121, eller
- pensionister, der udelukkende modtager pension fra Finland eller Sverige

har ikke længere ret til et EU-sygesikringskort fra Danmark. De skal have deres EU-sygesikringskort fra sygesikringsinstitutionen i det pensions-udbetalende land.

Dansk sikrede pensionister, der bor i et andet EU-land, fx Spanien, skal fremtidigt have EU-sygesikringskortet fra Danmark. EU-sygesikringskortet udstedes af Pensionsstyrelsen efter ansøgning. Pensionisterne kan bl.a. søge om kortet via Borger.dk. Pensionsstyrelsen har sendt information om de nye regler til danske pensionister, der bor i et andet EU-land.

Brevet vedhæftes som bilag 1.

Kommunerne skal udstede EU-sygesikringskortet til herboende danske pensionister, der efter den 1. maj 2010 skal flytte til et andet EU-land.

Dokumentation

Pensionister, der udelukkende modtager en dansk pension og som flytter til et andet EU-land, skal fortsat have en **blanket E121** til brug for registrering i det nye bopælslands offentlige/lovpligtige sygesikring til udgift for Danmark. (Blanketten bruges dog ikke i forhold til Finland og Sverige.) Disse pensionister, har også ret til et **EU-sygesikringskort** fra Danmark. Kortet kan udstedes med en gyldighed i op til 5 år.

3.2. Efterlønsmodtagere, der flytter til et andet EU-land, kan være berettiget til syge(for)sikring til udgift for Danmark

Med de nye regler bliver modtagelse af efterløn ligestillet med udøvelse af lønnet beskæftigelse.

Det betyder, at efterlønsmodtagere, der bor i eller flytter til et andet EU-land, er berettiget til at blive optaget i bopælslandets sygeforsikring til udgift for Danmark, (hvis de ikke har lønnet beskæftigelse i deres bopælsland), på samme måde som personer, der er udstationeret til arbejde.

Arbejdsdirektoratet har bedt A-kasserne videreformidle information om de nye regler til danske efterlønsmodtagere, der bor i andre EU-lande, inden udgangen af marts 2010, se nyhedsbrevet på dette link:

<http://www.adir.dk/sw34404.asp>

Informationen vedhæftes som bilag 2.

Dokumentation

Efterlønsmodtagere, der bor i eller flytter til et andet EU-land, skal indtil videre have en **blanket E106** til brug for registrering i det nye bopælslands offentlige/lovpligtige sygesikring. (Blanketten bruges dog ikke i forhold til Finland og Sverige)

Disse efterlønsmodtagere har også ret til et EU-sygesikringskort til brug under midlertidige ophold uden for deres bopælsland i andre EU-/EØS-lande og Schweiz. EU-sygesikringskortet kan udstedes med en gyldighed på op til 2 – men dog maksimalt den faktiske efterlønsperiode.

De har også ret til et særligt sundhedskort til brug i Danmark. Det særlige sundhedskort kan udstedes med op til 2 års gyldighed, dog højst med gyldighed indtil efterlønsmodtageren fylder 65 år.

Dokumentationen udstedes af kommunen, dvs. seneste danske bopælskommune eller seneste arbejdsgiverkommune.

3.3. Pensionerede grænsearbejdere får ret til at fortsætte en påbegyndt behandling i det tidligere beskæftigelsesland

Pensionerede grænsearbejdere får nye rettigheder, idet de kan ”fortsætte en behandling som er indledt i det seneste beskæftigelsesland”.

Ved fortsættelse af en behandling forstås fortsat undersøgelse, diagnosticering og behandling af en sygdom, så længe sygdommen består. En sådan fortsat behandling kan fx være parodontosebehandling, kemoterapi, dialyse.

Dokumentation

Pensionerede grænsearbejdere har ret til E121 og EU-sygesikringskort fra det pensionsudbetalende lands institution som beskrevet ovenfor under pkt. **3.1.**

Dokumentation for retten til fortsat behandling i det seneste beskæftigelsesland vil blive et ”personbårent dokument” kaldet S3.

S3 udstedes af samme institution som udsteder E121 og EU-sygesikringskortet, se eksemplerne nedenfor.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet udarbejder forslag til et spørgeskema, som kommunerne kan vælge at benytte, når en tidligere grænsearbejder ønsker at fortsætte en behandling og derfor anmoder kommunen om dokumentation for denne ret ved en S 3.

S3 forventes at komme på dansk i løbet af maj måned 2010. Når det foreligger, vil det blive lagt på KL's blanketservice og Indenrigs- og

Sundhedsministeriets hjemmeside og information herom udsendt med et Nyhedsbrev.

Udgifterne til den fortsatte behandling skal betales af det land, der i øvrigt har ansvaret for finansiering af udgifterne til sygehjælp til pensionisten, dvs. det land, hvorfra den pensionerede grænsearbejder modtager pension.

I det følgende gives en række eksempler som beskriver, hvilket lands myndigheder der skal udstede dokumentet. I eksemplerne nævnes Tyskland og Danmark. Eksemplerne kunne også vedrøre en grænsearbejder mellem Sverige og Danmark, eller mellem Polen og Danmark, hvor der også er mange grænsearbejdere.

Hvis den pensionerede grænsearbejder bor i Danmark:

Situation 1:

Han arbejdede i Tyskland og boede i Danmark og får pension fra (Tyskland og) Danmark:

Han har ret til at fortsætte en påbegyndt behandling i Tyskland på de vilkår, der gælder i Tyskland men til udgift for Danmark.

S 3 udstedes af bopælskommunen.

Situation 2:

Han arbejdede i Tyskland og boede i Danmark og får kun pension fra Tyskland:

Han har ret til at fortsætte en påbegyndt behandling i Tyskland på de vilkår, der gælder i Tyskland til udgift for den tyske offentlige / lovpligtige sygesikring (Krankenkasse).

S 3 udstedes af den tyske Krankenkasse.

Når en pensioneret grænsearbejder har ret til fortsat behandling i et andet EU-land end Danmark, må han spørge den udenlandske sygesikring, hvordan han skal benytte dokumentet S 3 i det pågældende land.

Hvis den pensionerede grænsearbejder ikke bor i Danmark:

Situation 3:

Han arbejdede i Danmark og boede i Tyskland og får kun pension fra Danmark:

Han har ret til at fortsætte en påbegyndt behandling i Danmark på de vilkår, der gælder i Danmark til udgift for Danmark.

S 3 udstedes af den tidligere danske (arbejdsgivers) kommune, altså den kommune hvorfra han tidligere har modtaget det særlige sundhedskort, og blanket E 106 eller E 121.

S 3 skal vises til den læge, tandlæge m.fl. i Danmark, hvor han søger den fortsatte behandling.

Situation 4:

Han arbejdede i Danmark og boede i Tyskland og får pension fra (Danmark og) Tyskland:

Han har ret til at fortsætte en påbegyndt behandling i Danmark på de vilkår, der gælder i Danmark til udgift for den tyske sygesikring (Krankenkasse).

S 3 udstedes af den tyske sygesikring, Krankasse. S 3 skal vises til den læge, tandlæge m.fl. i Danmark, hvor han søger den fortsatte behandling.

3.4. Grænsearbejderes familiemedlemmer

Hidtil har grænsearbejders familiemedlemmer haft ret til alle sundhedsydelse i bopælslandet, og ”behovsbestemt sygehjælp” under ophold i andre EU-/EØS-lande eller Schweiz, men alene ret til akut nødvendige ydelser i grænsearbejderens beskæftigelsesland Udgifterne til ydelserne betales i alle tilfælde af det land, hvori grænsearbejder er socialt sikret, altså i det land, hvor den pågældende er beskæftiget.

Med de nye regler får en grænsearbejders familiemedlemmer også ret til ”behovsbestemt sygehjælp” i beskæftigelseslandet.

Det betyder, at fx børn til en grænsearbejder, der arbejder i Danmark men bor i Sverige, fremover vil have ret til ”behovsbestemt sygehjælp” under et ophold i Danmark.

Dokumentation

Denne ret dokumenteres med det blå EU-sygesikringskort, der som hidtil udstedes af den danske kommune, der udsteder grænsearbejderens særlige sundhedskort og EU-sygesikringskort.

3.5. Visse familiemedlemmer får ret til et særligt sundhedskort til brug i Danmark

Familiemedlemmer til danske sikrede, der bor i et andet EU-land end den danske sikrede, kan i visse tilfælde blive optaget i bopælslandets sygeforsikring til udgift for Danmark.

Sådanne personer er fx studerende, der er under 25 år og studerer i Tyskland. Disse personer har ret til alle sundhedsydelse i såvel bopælslandet som i Danmark.

Efter de nye regler ændres den mellemstatslige betaling, således at det er sikringslandet, der skal betale alle udgifter til sundhedsydelse, der gives til disse familiemedlemmer.

Dokumentation

Familiemedlemmer, der bor i eller flytter til et andet EU-land skal fortsat have en **blanket E109** til brug for registrering i det nye bopælslands offentlige/lovpligtige sygesikring. (Blanketten bruges dog ikke i forhold til Finland og Sverige).

Disse familiemedlemmer har også ret til et EU-sygesikringskort til brug under midlertidige ophold uden for deres bopælsland i andre EU-/EØS-lande og Schweiz. EU-sygesikringskortet kan udstedes med en gyldighed på op til 1 år.

De har også ret til et særligt sundhedskort til brug under ophold i Danmark. Det særlige sundhedskort kan udstedes med op til 1 års gyldighed.

Dokumentationen udstedes af kommunen, dvs. familiemedlemmets seneste bopælskommune eller "hovedmandens" bopælskommune, hvis et familiemedlem aldrig har boet i Danmark.

Kommunen skal først udstede EU-sygesikringskortet og det særlige sundhedskort til disse familiemedlemmer, når kommunen har modtaget blanket E 109 retur med angivelse af, at familiemedlemmet er optaget i bopælslandets syge(for)sikring til udgift for Danmark.

3.6. Oversigt over dokumentation for retten til sygehjælp for dansk regning.

Som bilag 3 til dette nyhedsbrev er vedhæftet en tabel over de dokumenter, som kommunerne/ Pensionsstyrelsen skal udstede til forskellige persongrupper.

Udgifterne til disse personers sundhedsydelser i Danmark afholdes af regionerne/kommunerne, og der kan ikke opkræves refusion fra udlandet.

3.7. Kriterier for henvisning til behandling i udlandet

Ifølge de gældende regler har en arbejdstager m.fl. ret til at få en henvisning til behandling et andet EU-land end bopælslandet, hvis den behandling, der søges henvisning til, kan gives i hjemlandet, men behandlingen "under hensyn til den pågældendes aktuelle helbredstilstand og udsigterne for sygdommens udvikling ikke kan ydes inden for den frist, der normalt er nødvendig for at opnå denne behandling i den medlemsstat, hvor han er bosat".

Ifølge den nye forordning ændres disse kriterier til, at en forsikret person har ret til at få en henvisning til behandling i et andet EU-land hvis en ”behandling ikke kan ydes (i bopælslandet) inden for en frist, der er lægeligt forsvarlig under hensyn til den pågældendes aktuelle helbredstilstand og udsigterne for sygdommens udvikling”. Hermed lægges EF-forordningens kriterier for ret til henvisning til behandling i udlandet på linje med de kriterier, som er fastlagt af EU-domstolen i en række præjudicielle domme om fri udveksling af tjenesteydelser i det indre marked.

En henvisning til behandling i et andet EU-land udstedes af regionerne på blanket E112 eller det PD, S2, der afløser E112.

3.8. Østrig opsiger alle afkaldsaftaler Østrig har ikke ønsket at forny refusionsafkaldsaftaler, der er indgået på grundlag af EF-forordning 1408/71. Det betyder, at Danmark fra den 1. maj 2010 ikke længere har et delvist afkald på mellemstatslig refusion af sundhedsudgifter med Østrig. Regioner og kommuner kan fremover opkræve alle udgifter til sygehjælp, der ydes i Danmark til østrigske sikrede fra den østrigske sygesikringsinstitution. Dette gælder udgifter i forbindelse med behovsbestemt sygehjælp, planlagt sygehjælp og sygehjælp til østrigske sikrede med bopæl i Danmark.

De nye regler er omtalt på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside under Arbejdsområder, Sundhedsydelser i udlandet.

Spørgsmål om sygehjælp rettes til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Center for Sundhed og Psykiatri, Sektionen for International Sygesikring.

4. Familieydelser

Når de ny regler om social sikring træder i kraft i EU, opretholdes de væsentligste regler om ret til familieydelser til børn, der bor i andet EU-land, som hidtil. Det betyder, at der på grundlag af ydelsesmodtagerens arbejde eller status som pensionist her i landet, fortsat er ret til danske familieydelser til børn og/eller ydelsesmodtagere, der bor i et andet EU-land.

Prioriteringsreglerne ved samtidig ret til familieydelser til samme barn fra flere lande opretholdes ligeledes.

På familieydellesområdet bliver de væsentligste ændringer i de ny EU-regler:

- danske bidragsforskud er ikke længere omfattet af familieydellesreglerne
Bidragsforskud skal ikke længere tildeles efter forordningen.
Allerede tildelte forskud for børn, der bor i udlandet, fortsætter, med mindre bopælslandet overtager forpligtelsen.

- De komplicerede regler om koordinering af familieydelser med børnetillæg til pension og børnepension afskaffes
Børnepensioner og børnetillæg til pension skal fremover udelukkende udbetales efter pensionsreglerne. Udbetaling af sådanne ydelser fra et andet EU-land får ikke længere indflydelse på danske familieydelser. Allerede tildelte ydelser fortsætter, med mindre der anmodes om en omregning.
- Der indføres nye regler for særligt børnetilskud til børn, der har mistet begge forældre eller én af dem (efterladte børn)
Der er ikke længere særlige regler for tildeling af almindelige familieydelser til efterladte børn. Familieydelser følger de almindelige regler, der gælder for erhvervsaktive og/eller pensionister. I visse særlige situationer skal det særlige børnetilskud udbetales fra Danmark, selv om et andet land er forpligtet til at udbetale de øvrige ydelser.
- En udenlandsk afgørelse om prioritetsrækkefølgen for familieydelser, bliver **bindende for danske kommuner**, hvis der ikke reageres på afgørelsen indenfor to måneder.
Danske kommuner kan blive forpligtet til at følge en udenlandsk afgørelse om, at danske familieydelser har forrang for udenlandske, hvis der ikke gøres indsigelse mod en udenlandsk beslutning – en såkaldt foreløbig afgørelse – indenfor to måneder.
- Som nævnt under afsnit 1 bliver elektronisk udveksling af information obligatorisk efter en overgangsperiode på to år.
Blanketterne E 401 og E 411 afskaffes. På familieydelelsesområdet forventes de første papir-SED'er at være klar medio 2010. I overgangsperioden indtil SED'er foreligger anvendes E-blanketterne fortsat.

For EFTA landene Norge, Island Liechtenstein og Schweiz gælder de tidligere regler indtil videre. Det betyder også, at der fortsat anvendes blanket E 401 og E 411 i forhold til disse lande.

Spørgsmål om internationale regler om familieydelser rettes til Pensionsstyrelsen, International Social Sikring.

Anden information

5. Sygehjælp

5.1. Indenrigsministeriet og Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse lægges sammen

Den 23. februar 2010 blev Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Indenrigsministeriet lagt sammen til det nye Indenrigs- og Sundhedsministerium.

Navnet på ministeriets fremtidige hjemmeside, mailadresser og telefonnumre er endnu ikke endeligt fastlagt. Indtil videre bevares de nuværende adresser og telefonnumre.

5.2. Ny sundhedslovgivning i Estland

Sygesikringsmyndighederne i Estland har meddelt Indenrigs- og Sundhedsministeriet, at der er sket ændringer i lovgivningen i Estland. Ændringerne har bl.a. betydning for, hvilke ydelser danske sikrede kan få ved hjælp af EU-sygesikringskortet under ophold i Estland.

De nye regler er beskrevet på engelsk på dette link:

http://www.haigekassa.ee/eng/eu_tourists

5.3. Nye forbindelsesorganer i Polen

Polen har meddelt, at der er sket følgende ændringer af adresser til forbindelsesorganer:

Vedrørende naturalydelse ved sygdom:

Social Insurance Institution, ul. Szamocka 3, 5,
Zakad Ubezpieczeń Społecznych, ul. Szamocka 3, 5,
PL-01-748 Warsaw,
POLAND
Tel. +48226671000
Fax:+48 22 6671418, +48 22 6671419
www.zus.pl

Vedrørende dagpenge ved sygdom og barsel, kontantydelse ved sygdom og barsel, arbejdsskader og begravelseshjælp:

Social Insurance Institution, **Allowances Department**,
Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
Departament Zasiłków,
ul. Szamocka 3, 5,
PL-01 -748 Warszawa,
POLAND
Tel.: +48 22 667 19 05
Fax: +4822667 1925
email: dsk@zus.pl

Vedrørende lovvalg:

Social Insurance Institution, **Insurance and Contribution Department**,
Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
Departament Ubezpieczeń i Skiadek,
ul. Szamocka 3, 5,
PL-01 -748 Warszawa,
POLAND
Tel.: +48 22 667 10 77
Fax: +48 22667 1088
email: dus@zus.pl

6. Familieydelse

Polske familieydelsesinstitutioner

Der henvises til Nyhedsbrev nr. 1, september 2009, hvori er redegjort for de institutioner, der administrerer familieydelse i Polen.

En opdateret liste over institutionerne vedlægges, som bilag 4

*Spørgsmål om internationale regler om familieydelse rettes til
Pensionsstyrelsen, International Social Sikring.*

Få Nyhedsbrevet via E-post

Sagsbehandlere kan få Nyhedsbrevet via e-post ved at sende en tilmelding til Nyhedsbrevets e-postadresse: ny1408@sum.dk

Tilmeldingen skal indeholde følgende tekst i emnefeltet:

”Tilmelding til Nyhedsbrev om International Social Sikring”. Mails, der ikke indeholder præcis denne tekst, vil automatisk blive slettet ved modtagelsen for at undgå spam-meddelelser.

Bilag 1 til Nyhedsbrev om International Social Sikring, Nr. 1, marts 2010

Brev til danske pensionister med bopæl i et andet EU-land

Information

Udstedelse af EU-sygesikringskort til pensionister (Det blå sygesikringskort)

Danske pensionister, der hidtil har modtaget EU-sygesikringskort fra deres bopælsland, skal nu have kortet fra Danmark

Den 1. maj 2010 træder nye EF-regler om social sikring i kraft¹. De nye regler betyder, at der sker en omlægning af betalingen af udgifter til sygehjælp til pensionister, der bor i et andet EU-land, end det land, hvorfra de får pensionen. De nye regler ændrer ikke på pensionistens rettigheder.

Fra 1. maj 2010 skal EU-sygesikringskortet udstedes af det land, der udbetaler pensionen.

I Danmark er det Pensionsstyrelsen, der udsteder EU-sygesikringskortet til de pensionister, der har ret til kortet.

Hvem kan få EU-sygesikringskortet fra Pensionsstyrelsen?

Pensionister, der

- modtager en dansk førtidspension, folkepension og/eller tjenestemandspension,
- bor i et andet EU-land, og
- er optaget i syge(for)sikringen i det land, de bor i, til udgift for Danmark (altså er registreret med en blanket E121DK).

Hvem kan ikke få EU-sygesikringskortet fra Pensionsstyrelsen?

Pensionister, der modtager offentlig pension fra to eller flere EU-lande, også fra bopælslandet, skal fortsat have EU-sygesikringskortet fra syge(for)sikringsmyndighederne i bopælslandet.

Sådan får du et EU-sygesikringskort:

Kortet bestilles på

- www.borger.dk eller via www.penst.dk. Denne mulighed kan ikke benyttes før end fra 1. maj 2010.

---

¹ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) 987/2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger

Hvis du ikke kan bruge denne mulighed, kan du bestille kortet på en af følgende måder:

- Skriv til Pensionsstyrelsen, Landemærket 11, 1119 København K – mærk ku-
verten: Ansøgning om EU-sygesikringskort
- Send en mail til penst@penst.dk. Skriv: Ansøgning om EU-sygesikringskort i emnefeltet

Hvilke oplysninger skal du give:

- Navn
- Cpr-nummer (kun fødselsdato, hvis du skriver en mail). Cpr-nummer bør ikke oplyses i en almindelig mail)
- Hvilken pension, du modtager, folke-, førtids- og/eller tjenestemandspension. Hvis du alene modtager tjenestemandspension, skal du oplyse, fra hvilken myndighed du modtager tjenestemandspensionen
- Hvilken adresse, EU-sygesikringskortet skal sendes til

Hvad gør Pensionsstyrelsen med oplysningerne?

Når styrelsen har modtaget dine oplysninger, undersøger vi, om du er berettiget til et dansk EU-sygesikringskort, dvs.:

- Om du modtager en dansk pension
- Om du bor inden for EU
- Om du modtager en pension fra dit bopælsland

Hvis du er berettiget, bestiller styrelsen et kort til dig. Kortproducenten sender kortet til den adresse, du har oplyst.

Hvis du ikke er berettiget til et dansk EU-sygesikringskort, sender styrelsen et brev herom.

Hvor lang tid tager det at få et kort?

Normalt vil der gå op til 14 arbejdsdage, før du modtager dit kort.

Vigtigt:

Kortet kan ikke udstedes før den 1. maj 2010, fordi reglerne først træder i kraft denne dato.

Omkring den 1. maj 2010 forventer vi mange ansøgninger om et EU-sygesikringskort. Vi beder derfor om forståelse for, at sagsbehandlingen i den første tid vil tage længere tid.

Hvad giver EU-sygesikringskortet ret til?

De nye regler medfører ikke ændringer i dine rettigheder.

Du kan læse mere om, hvad EU-sygesikringskortet dækker på www.sundhed.dk

Hvad gør du, hvis du skal rejse inden for EU omkring den 1. maj 2010 og ikke har et gyldigt EU-sygesikringskort, eller hvis du mister dit kort under en rejse?

Hvis du bliver hospitalsindlagt under et ophold i et andet EU-land, kan du eller en ledsager undtagelsesvist bede Pensionsstyrelsen om at udstede en midlertidig attest, der erstatter EU-sygesikringskortet.

Hvis du bliver afkrævet betaling for nødvendig behandling, som du modtager hos en læge, tandlæge mv., der er tilknyttet det offentlige sundhedsvæsen i et EU-land, kan du efterfølgende bede Indenrigs- og sundhedsministeriet om hjælp til at søge om refusion af den del af udgifterne, som den offentlige syge(for)sikring i opholdslandet dækker for dens egne sikrede. Men du kan altså ikke søge refusion af din egenbetaling.

Du skal sende alle originale regninger, kvitteringer, henvisninger, recepter ol. til Indenrigs- og sundhedsministeriet, Center for Sundhed og Psykiatri, Slotholmsgade 12, 1216 København K. Du skal oplyse til hvilken bankkonto et refusionsbeløb skal anvises. Ministeriet sender herefter regninger m.m. til myndighederne i opholdslandet og beder dem oplyse, om du er berettiget til at få nogle af udgifterne refunderet, hvorefter et eventuelt refusionsbeløb udbetales.

Underretningspligt

Hvis der sker en ændring af dine forhold, som kan have betydning for din ret til et dansk EU-sygesikringskort, fx at du flytter til et land uden for EU, eller at du får tilkendt en offentlig pension fra et andet EU-land, så er du forpligtet til at informere Pensionsstyrelsen om disse ændringer.

Med venlig hilsen

Pensionsstyrelsen

Til danske efterlønsmodtagere, der bor i et andet EU-land

Slotsholmsgade 10-12
DK-1216 København K
Tlf. +45 7226 9000
Fax. +45 7226 9001
E-mail sum@sum.dk
Hjemmeside www.sum.dk

Dato: 25. februar 2010
Sags nr.: 1000194
Sagsbeh.: SUMKHV/Center for
sundhed og psykiatri
Dok.nr. 188667

Information om nye EU-regler

Den 1. maj 2010 træder nye EF-regler om social sikring i kraft.¹ De nye regler betyder, at danske efterlønsmodtagere, der flytter til eller bor i et andet EU-land, fra denne dato bliver ligestillet med personer i lønnet beskæftigelse i Danmark, som bor i et andet EU-land. Danske efterlønsmodtagere kan derfor bevare dansk social sikring, herunder også dansk sygesikring. Det gælder kun, hvis der udelukkende modtages efterløn fra Danmark, evt. kombineret med arbejde i Danmark. Hvis der ved siden af efterlønnen arbejdes i et andet land gælder særlige regler.

Hvad har du ret til?

Du kan blive optaget i den offentlige / lovpligtige sygesikring i dit bopælsland til udgift for Danmark, dvs. uden at du skal betale et eventuelt forsikringsbidrag til sygesikringen i bopælslandet. Du skal aflevere en blanket E 106DK til sygesikringen i bopælslandet, for at du og dine familiemedlemmer kan blive registreret i bopælslandets sygesikring.

Du og dine familiemedlemmer har ret til alle offentlige sundhedsydelser i bopælslandet på samme vilkår som andre offentligt sygesikrede i bopælslandet. Hvis der er en egenbetaling fx når man går til tandlæge eller ved køb af lægeordineret medicin, så gælder denne egenbetaling også for dig.

Bemærk at blanket E 106 ikke anvendes mellem de nordiske lande. Du optages i den offentlige sygesikring, når du bliver folkeregistreret i Sverige eller Finland.

Du og dine familiemedlemmer vil også have ret til alle offentlige sundhedsydelser i Danmark. Du kan få et særligt sundhedskort (tidligere kaldet et sygesikringsbevis) som bevis for din ret til ydelser i Danmark. Du skal vise det særlige sundhedskort, når du søger læge, tandlæge m.m. i Danmark.

Du og dine familiemedlemmer har også ret til et blå EU-sygesikringskort fra Danmark. Med EU-sygesikringskortet har du ret til såkaldt ”behovsbestemt sygehjælp”, dvs. behandling mv., der bliver nødvendig under ophold i andre EU-lande end dit bopælsland og Danmark.

---

¹ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) 987/2009 om de nærmere regler til gennemførelse af forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger. Disse regler forventes senere også at gælde for Norge, Island, Liechtenstein og Schweiz.

Hvordan får du de nødvendige blanketter og kort?

Du skal kontakte din fraflytningskommune for at få blanket E106DK, det særlige sundhedskort og EU-sygesikringskortet.

Kommunen skal have dokumentation fra din A-kasse for, at du modtager dansk efterløn.

De nye regler finder anvendelse fra 1. maj 2010. Blanket E 106DK og kort kan først udstedes med gyldighed fra denne dato. Henvendelse til kommunerne om udstedelse af blanket E 106 og diverse kort bedes derfor tidligst foretaget den 1. april 2010.

Hvilke betingelser gælder?

Du er ikke berettiget til sygesikring til udgift for Danmark, hvis du er sygesikret i bopælslandet på baggrund af erhverv.

Hvad skal du gøre, hvis du allerede er optaget i sygesikringen i dit bopælsland til udgift for Danmark?

Efterlønsmodtagere, der er gift med en dansk pensionist, kan være sygesikret som medforsikret familiemedlem i bopælslandet, dvs. på grundlag af en blanket E121DK.

Hvis du allerede er optaget i sygesikringen i dit bopælsland som familiemedlem til en dansk pensionist på grundlag af E121DK, kan du vælge at bevare denne registrering. Det kan være fx relevant for dig at bevare registreringen som familiemedlem til en pensionist, hvis der er kort tid til, at du selv bliver pensionist med pension udelukkende fra Danmark.

Hvis du vælger at bevare din registrering på grundlag af E121DK, vil reglerne for pensionister gælde for dig, dvs. du kan ikke få et særligt sundhedskort. Du kan få et blåt EU-sygesikringskort fra Pensionsstyrelsen og dermed have ret til ”behovsbestemt sygehjælp”, når du opholder dig i et andet EU-land end dit bopælsland, fx på ferie i Danmark.

Hvis du ønsker at ændre registreringen, er det vigtigt, at du meddeler Pensionsstyrelsen, at du bliver registreret som dansk sikret efterlønsmodtager i dit bopælsland. Den ændrede registrering kan have betydning for afregningen af udgifter til offentlige sundhedsydelser, som foretages mellem den danske stat og sygesikringen i dit bopælsland.

Hvad skal du gøre, når du går fra efterløn til pension?

Pensionsstyrelsen kan give oplysning om, hvordan du søger pension og om dine sygesikringsrettigheder som pensionist.

Familieydelse

Efterlønsmodtagere, der er omfattet af dansk lovgivning, har ret til familieydelse (børnefamilieydelse og evt. børnetilskud) til børn under 18 år ved bopæl i andet EU-land. Der skal ansøges om ydelserne. Ansøgning skal indgives til seneste danske bopælskommune.

Læs mere om pensionisters rettigheder på Pensionsstyrelsens hjemmeside
www.penst.dk

Læs mere om EU-sygesikringskortet på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside www.sum.dk på dette link:
<http://www.sum.dk/Arbejdsomraader/Sundhedsydelse%20i%20udlandet/EU-sygesikringskortet.aspx>

Med venlig hilsen

Kirsten Hvid

EF-forordning 883/2004 – Dokumentation for retten til sundhedsydelse

Danske sikrede Bopæl i en anden EU-stat, omfattet af dansk lovgivning	Dokumentation til brug i bopælsland – (ikke nødvendig til Finland og Sverige) <ul style="list-style-type: none"> gyldighedsperiode 	EU- sygesikringskort <ul style="list-style-type: none"> gyldighedsperiode 	Dokumentation til brug i Danmark <ul style="list-style-type: none"> gyldighedsperiode 	Ret til sundhedsydelse i Danmark
A. Udsendte: 1) udsendt af privat firma i mere end 1 år 2) udsendt af offentlig myndighed i mere end 1 år 3) søfolk beskæftiget på skib, der sejler under dansk flag	E 106DK Gyldighedsperiode: 1) Udsendelsesperioden (på baggrund af afgørelse fra Pensionsstyrelsen) 2) Udsendelsesperioden / ingen slutdato, hvis udsendelsen ikke er tidsbegrænset 3) Kontraktperioden	Gyldighedsperiode: 1) Udsendelsesperioden, dog max 2 år 2) Udsendelsesperioden, dog max 2 år 3) Kontraktperioden, dog max 2 år	Særligt sundhedskort Gyldighedsperiode: 1) Udsendelsesperioden, dog max 2 år 2) Udsendelsesperioden, dog max 2 år (udstedes ikke til statsudsendte) 3) Kontraktperioden, dog max 2 år	Alle
B. EU-kontraktansatte, der har valgt dansk sikring	E 106DK Gyldighedsperiode: Kontraktperioden (på baggrund af afgørelse fra Pensionsstyrelsen)	Gyldighedsperiode: Kontraktperioden, dog max 2 år	Særligt sundhedskort Gyldighedsperiode: Kontraktperioden, dog max 2 år	Alle
C. Familiemedlem til A-B	Bliver skrevet på E106DK af bopælslands institution	Gyldighedsperiode: Samme som den udsendte / den kontraktansatte	Særligt sundhedskort Gyldighedsperiode: Samme som den udsendte / den kontraktansatte	Alle
D. Grænsearbejdere (arbejder i DK, bor i en anden EU-stat)	E 106DK Gyldighedsperiode: Max. kontraktperioden. Hvis ansættelsen ikke er tidsbegrænset, afgøres perioden af kommunen	Gyldighedsperiode: Kontraktperioden, dog max 2 år	Særligt sundhedskort Gyldighedsperiode: Kontraktperioden, dog max 2 år	Alle
E. familiemedlem til D	Bliver skrevet på E106DK af bopælslands institution	Gyldighedsperiode: Max grænsearbejderens kontraktperiode, dog max 2 år	EU-sygesikringskort fra Danmark	Behovsbestemte sundhedsydelse

Danske sikrede Bopæl i en anden EU-stat, omfattet af dansk lovgivning	Dokumentation til brug i bopælsland – (ikke nødvendig til Finland og Sverige) <ul style="list-style-type: none"> • gyldighedsperiode 	EU- sygesikringskort <ul style="list-style-type: none"> • gyldighedsperiode 	Dokumentation til brug i Danmark <ul style="list-style-type: none"> • gyldighedsperiode 	Ret til sundhedsydelse i Danmark
F. Familiemedlem til dansk sikret, som bor i et andet EU-land Eksempel: - Studerende, der er sikret i Tyskland under forældres danske sygesikring	E109DK Gyldighedsperiode: Afhænger af (studie)opholdets varighed, bopælslandets lovgivning og forældrenes / "hovedmandens" forsikring.	Gyldighedsperiode: Max 1 år. Kan fornys, hvis betingelserne for medforsikring fortsat er opfyldt	Særligt sundhedskort. Udstedes først når E109DK er modtaget kvitteret fra bopælslands institution. Gyldighedsperiode: Max 1 år. Kan fornys, hvis betingelserne for medforsikring fortsat er opfyldt	Alle
G. Personer med dansk social pension eller tjenestemandspension (pension alene fra DK)	E 121DK Udstedes af kommunen i forbindelse med udvandring og af Pensionsstyrelsen, hvis pensionisten allerede bor i udlandet	Gyldighedsperiode: Max 5 år. Udstedes af kommunen i forbindelse med udvandring og af Pensionsstyrelsen, hvis pensionisten allerede bor i udlandet	EU-sygesikringskort fra Danmark	Behovsbestemt sygehjælp
H. Efterlønsmodtager	E106DK Gyldighedsperiode: Efterlønsperioden	Gyldighedsperiode: Max 2 år, dog max efterlønsperioden	Særligt sundhedskort. Gyldighedsperiode: Max 2 år, dog max efterlønsperioden	Alle

Danske sikrede Ophold i op til 1 år i en anden EU-stat, omfattet af dansk lovgivning	Dokumentation til brug i opholdsland – (ikke nødvendig til Finland og Sverige) <ul style="list-style-type: none"> • gyldighedsperiode 	Dokumentation til brug i Danmark <ul style="list-style-type: none"> • gyldighedsperiode 	Ret til sundhedsydelse i Danmark
I. Midlertidigt ophold i en anden EU-stat i erhvervmæssig øjemed: 1) udsendt af privat firma 2) udsendt af offentlig myndighed 3) internationale transportarbejdere	DK - EU-sygesikringskort Gyldighed: 1) Udsendelsesperioden, dog max 1 år (på baggrund af afgørelse fra Pensionsstyrelsen) 2) Udsendelsesperioden 3) Kontraktperioden (på baggrund af afgørelse fra Pensionsstyrelsen)	Sundhedskort Hvis sundhedskortet inddrages udstedes særligt sundhedskort Gyldighed: Udsendelsesperioden, dog max 1 år	Alle
J. Midlertidigt ophold i en anden EU-stat (ferie, studie, au pair m.v.)	DK - EU-sygesikringskort Gyldighed: Opholdets forventede varighed, dog max 1 år	Sundhedskort Hvis sundhedskortet inddrages udstedes særligt sundhedskort Gyldighed: Opholdets forventede varighed, dog max 1 år	Alle
K. Arbejdsløse, der rejser til en anden EU-stat for at søge arbejde	EU-sygesikringskort (på baggrund af E303/U2 fra A-kassen) Opholdets forventede varighed, dog max 1 år	Sundhedskort Hvis sundhedskortet inddrages udstedes særligt sundhedskort Gyldighed: Opholdets forventede varighed, dog max 1 år	Alle

1.	Kujawsko-Pomorskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	Ul. Słowackiego 114 87-100 TORUŃ	Phone: +48 56 657 14 70/60 Fax: +48 56 657 14 61	+48 56 657 14 70/60	ropstor@to.onet.pl	Izabela Cyl-Zółkiewicz	
2.	Lubelskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Zana 38 20-601 LUBLIN	Phone: +81 528 94 50/57 fax.: +81 528 94 51	+81 528 94 51	rops@lubelskie.pl	Ewelina Tiemann	
3.	Lubuskie	Departament Polityki Społecznej Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	ul. Podgórna 7 post box: 21 65-904 Zielona Góra 4	Phone: +48 68 45 65 510 443 fax: +48 68 32 55 069	+48 68 45 65 443 +48 68 32 55	pomoc@um.lubuski.pl	Ewa Sowińska	
4.	Łódzkie	Regionalne Centrum Polityki Społecznej	ul. Snycarska 8 91-302 ŁÓDŹ	Phone: +48 42 203 48 00 fax: +48 42 203 48 17	+48 42 203 48 00	info@rcps.lodz.pl	Anna Pietrasik	
5.	Małopolskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Piastowska 32 30-070 Kraków	Phone: +48 12 422 06 36 36 fax: +48 12 426 10 35	+48 12 422 06 36 +48 12 426 10	biuro@rops.krakow.pl swiadczenia@rops.krakow.pl	Tomasz Gniadek	
6.	Mazowieckie	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej	ul. Nowogrodzka 62a 02-002 WARSZAWA	Phone: +48 22 622 42 32 fax. +48 22 622 47	+48 22 622 42 32 +48 22 622 47	mcps@mazovia.pl	Barbara Kucharska	

7	Opolskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Rejtana 5 45-331 Opole	32 Phone: +48 77 44 24 465/66 +48 77 44 15 187 fax: +48 77 44 15 259	d.sredzinska@rops-opole.pl rops@rops-opole.pl	Danuta Średzińska
8	Podkarpackie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Hetmańska 120 35- 078 RZESZÓW	Phone:+48 17 747 06 00, Fax: + 48 17 747 06 01	rops@podkarpackie.pl	Anna Świstara
9.	Podlaskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego	ul. Akademicka 36 15-267 BIAŁYSTOK	Phone: +48 85 744 72 72/77 Fax: + 48 85 744 71 37	rops@rops.wrotapodlasia.pl	Jolanta Sepko
10	Pomorskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego	ul. Okopowa 21/27 80-810 GDĄŃSK	Phone: +48 58 32 61 561 +48 58 32 61 573 Fax: +48 58 32 61 563	dessa@woj-pomorskie.pl	Agnieszka Zabłocka
11	Śląskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego	Ul. Modelarska 10 40-142 KATOWICE	Phone: +48 32 730 68 68 fax.: +48 32 730 68-53	rops-ksr@silesia-region.pl	Marietta Helka

12	Świętokrzyskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Zdrowotnej	Urząd Marszałkowski Woj. Świętokrzyskiego Al. IX Wieków Kielc 3 25-516 KIELCE	Phone: +48 41 342 12 42 +48 41 342 13 70 fax.: +48 41 344 30 94	urzad.marszalkowski@sejmik.kielce.pl	Jolanta Wojtacha
13	Warmińsko- Mazurskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego	ul. Emilii Plater 1 10-562 OLSZTYN	Phone: +48 89 521 95 00 fax.: +48 89 521 95 09	rops.ksr@warmia.mazury.pl	Iwona Muszyńska
14	Wielkopolskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	Ul. Piekary 14/15 61-823 POZNAŃ	Phone: +48 61 856 73 00 15 +48 61 856 73 fax: +48 61 851 56 35	rodzinne.koord@rops-wielkopolska.poznan.pl	Emilia Łajdecka
15	Dolnośląskie	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej	Ul. Ostrowskiego 7 53-238 WROCŁAW	Phone: +48 71 770 42 00 fax.: +48 71 770 42 20	dops@dops.wroc.pl	Magdalena Tomicka
16	Zachodniopomorskie	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	ul. Korsarzy 34 70-540 SZCZECIN	Phone: +48 91 425 36 00 Fax: +48 91 425 36 07	dz-rops@wzpp.pl	Bożena Szymańska